

December 2012

Tiden er ikke til kortere ungdomsuddannelser

- Styrkelse af de tekniske erhvervsuddannelser

Danske Erhvervsskoler præsenterede i oktober et forslag til styrkelse af overgangen fra folkeskolen. Vi noterer os med tilfredshed, at regeringens udspil til folkeskolereform indeholder flere af de initiativer, som DE-L har foreslået. I november lancerede DE-L et forslag til styrkelse af de merkantile erhvervsuddannelser. I finansloven 2013 er der vedtaget en del initiativer, der styrker uddannelsesgarantien. Dette forslag vil derfor primært sætte fokus på de tekniske erhvervsuddannelsers struktur og kvalitet.

I 2001 valgte 15% af ungdomsårgangen en teknisk erhvervsuddannelse efter folkeskolen. I 2012 var dette faldet til 11%.¹ Nedgangen på næsten en tredjedel er sket på trods af, at det samlede antal af unge, der starter en ungdomsuddannelse aldrig har været så højt som nu.

Søgning fra folkeskolens 9. og 10. klasse til de tekniske erhvervsuddannelser²

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
9. kl.	4504 8,5%	4456 8,3%	5071 9,2%	5169 9%	5502 9%	6199 9,8%	6849 10,8%	6912 10,3%	6224 9,8%	5671 8,6%	5028 7,4%	4480 6,8%
10. kl.	8082 26,3%	8074 26,4%	8185 25,7%	7617 25%	7694 25,4%	7813 25%	7478 24,4%	6349 21,5%	6272 20,8%	6579 20,6%	6582 19,5%	6591 18,8%
Total	15%	14,8%	15%	14,6%	14%	14,8%	15%	13,7%	13,3%	12,5%	11,4%	11%

En undersøgelse blandt unge i 7.- 10. klasse viser, at kun 10% af de kommende årgange overvejer en merkantil eller teknisk erhvervsuddannelse.³ Endnu værre ser det ud med forældrene, hvor kun 7% ønsker, at deres børn får en erhvervsuddannelse.⁴ Tidligere blev en faglært uddannelse opfattet som det trygge valg, der sikrede den enkelte beskæftigelse. Sådan er det ikke længere. I dag anses studentereksamen som det trygge at falde tilbage på. Men en studentereksamen giver ikke arbejde. Den skal jo bruges til at læse videre med. Og det er der mange studenter, som ikke gør. De unge og forældrenes uddannelsesvalg er en blinkende advarslampe om, at der er behov for at gøre noget drastisk.

¹ Det samlede tal for både de merkantile og de tekniske erhvervsuddannelser var 32% i 2001 og 20% i 2012.

² Beregninger lavet på baggrund af statistik over tilmelding til ungdomsuddannelserne fra 9. og 10. klasse (FTU). Det samlede søgetal til erhvervsuddannelserne er fratrukket søgetallet til den merkantile indgang.

³ Danske Erhvervsskoler folkeskoleundersøgelse oktober 2012.

⁴ Undersøgelse i KL's momentum oktober 2012

De tekniske erhvervsuddannelser er på vej til at tabe kampen om de unge til de gymnasiale uddannelser og 13 års enhedsskole er en realitet sneget ind ad bagdøren. En barsk realitet, som er dyr og uhensigtsmæssig. Der er ikke råd til at have et dysfunktionelt uddannelsessystem, hvor de unge kan sejle rundt, som de har lyst. I et samfund med knappe ressourcer er det afgørende, at de midler der er til rådighed til uddannelse bruges optimalt. Set fra de unges perspektiv skaber det nuværende system usikkerhed og nederlag for alt for mange.

Samtidig står Danmark i fremtiden overfor en akut mangel på faglært arbejdskraft. Skal vi ændre på situationen, er det afgørende, at politikerne har mod til at sætte barren højt: Minimum 35% af en ungdomsårgang skal have en erhvervsuddannelse. Ellers vil målsætningen om, at Danmark både skal være et produktions- og videnssamfund ikke være realiserbar. Erhvervslivet efterspørger i stigende grad faglærte unge med en videregående uddannelse og unge driftige iværksættere. Skal uddannelsessystemet levere dem, skal flere ind på de tekniske erhvervsuddannelser efter folkeskolen.

Hvordan er vi havnet her?

Det er kombinationen af mange forskellige forhold, der har skabt den nuværende situation, f.eks.:

- En folkeskole med alt for lidt kontakt til erhvervslivet
- Et vejledningssystem, der kun er målrettet de få
- Et ungdomsuddannelsessystem, der er vanskeligt at overskue
- Det massive fokus på gymnasiet og de videregående uddannelser
- Mantraet om videnssamfundet synes at have overflødiggjort fokus på Danmark som produktionsamfund
- Ungdomskultur
- En oplevelse af, at de tekniske erhvervsuddannelser er præget af frafald, manglende praktikpladser og er et opholdsted for de dumme, der ikke kan andet.

Det nytter ikke kun at sætte ind overfor en eller to af ovennævnte problemer. Så ender vi med middelmådige lappeløsninger, der ikke vil ændre på situationen, men blot koste staten penge og pålægge skolerne yderligere resultatløse byrder.

Skal vi vende udviklingen, er der brug for en indsats, der adresserer alle problemerne. Danske Erhvervsskoler - Lederne mener, at der er brug for en samlet og grundlæggende genopbygning af de tekniske erhvervsuddannelser.

Hvad vil vi med de tekniske erhvervsuddannelser?

Målet er, at de unge skal opleve en spændende og anerkendt ungdomsuddannelse, hvor de, når de er klar, kan starte på deres fag og herefter være sikre på at færdiggøre den uddannelse, de er optaget på. Samtidig skal de kunne se gode muligheder for relevant beskæftigelse samt et godt afsæt for en videre karriere med gode videreuddannelsesmuligheder.

Skal dette lykkes, skal erhvervslivet opleve, at de unge, der søger praktikpladser og senere job, er så dygtige, at de er værdifulde for virksomhederne. Det er det gode produkt, der sælger bedst – den dygtige lærling og den kompetente svend. Ikke kampagner og bonusordninger.

Myten om den skoletrætte unge

I dag bygger de tekniske erhvervsuddannelser på den grundlæggende antagelse, at de unge hurtigst muligt vil ud i en læreplads, og at virksomhederne gerne tager dem i en alder af 15-16 år. Alt tyder på, at den antagelse ikke holder længere. De unge er langt ældre, når de er parate til at vælge uddannelse. Og virksomhederne efterspørger lærlinge, som er mere modne og afklarede end dem, som kommer direkte fra folkeskolen.

Det er de færreste unge, der går 20 uger i grundforløb og så direkte i lære. I stedet tager de unge på en uddannelsesmæssig ekspedition, indtil de finder den uddannelse, hvor de har størst chance for at få en praktikplads samt faglig og personlig succes. En del virksomheder udtrykker utilfredshed med, at de ikke kan få kvalificerede ansøgere til deres ledige praktikpladser. De er simpelthen ikke interesserede i dem, som kommer direkte fra 20 ugers grundforløb.

Rigtig mange af dem, som tidligere valgte en erhvervsuddannelse efter folkeskolen, vælger nu en gymnasial uddannelse. Så virkeligheden harmonerer ikke med antagelsen om, at de unge er skoletrætte og hurtigst muligt vil ud i lære. Mange unge søger i stedet den tryghed og stabilitet, som gymnasieskolen giver.

Fuldførtes gennemsnitsalder på tekniske hovedforløb

EUD – hovedforløb	Fuldførtes gennemsnitsalder 2001	Fuldførtes gennemsnitsalder 2011
Bil, Fly og Anden transport	22,5	22,8
Bygge & Anlæg	25,2	24,2
Produktion & Udvikling	26,6	27,6
Strøm, Styring & IT	23,9	25,9
Transport & Logistik	28,4	34,6

Hvad koster det?

Det nuværende system er dyrt i forhold til det resultat, man opnår. Det koster både taxameter, SU og mistet skatteindtægt for staten, at en stor gruppe unge tager to ungdomsuddannelser og at den gruppe, der på papiret tager et 20 ugers grundforløb, i stedet tager på årelange uddannelsesekspeditioner.

Danske Erhvervsskoler - Lederne mener, at der vil være mange midler til at øge kvaliteten, hvis de ressourcer, der allerede nu bruges i systemet, blev anvendt mere systematisk.

Hvad koster omvalg på tekniske grundforløb⁵

Samlet pris	1 grundforløb	2 grundforløb	3 grundforløb
Uden modtagelse af SU	51.525	103.050	154.575
Med hjemmeboende SU	65.600	131.200	196.800
Med udeboende SU	79.835	159.670	239.505

⁵ Der er taget udgangspunkt i: 1) at grundforløbet er gennemført, 2) at grundforløbet er gennemført på 20 uger, 3) beregninger er baseret på det lave bygningstaxameter (f.eks. B&A), 4) takster er fra takstkataloget 2012, 5) SU-beregningen er baseret på dels hjemmeboende og dels udeboende og medtager grundbeløb og tillæg, 6) SU-beregningen er baseret på SU-udbetaling i 5 mdr. pr. grundforløb.

Hvad skal vi gøre?

Vi skal gøre det langt mere attraktivt for de unge at starte på og gennemføre en teknisk erhvervsuddannelse. Dette kræver en mere tiltrækkende vej ind i uddannelserne og en uddannelsesgaranti. Samtidig skal der ske et markant kvalitetsløft, så de unge bliver mere attraktive for virksomhederne. De tekniske erhvervsuddannelser er en meget fleksibel indgangsvej til arbejdsmarkedet, men opleves ikke sådan af de unge. Det skal gøres tydeligt, at det ikke er et endegyldigt valg, når den unge vælger at blive elektriker, men at dette valg både giver jobmuligheder inden for mange forskellige brancher, men samtidig kan føre til videregående uddannelse.

En stor andel af studenterne bruger ikke deres gymnasiale uddannelse som studieforbereelse, da mange ikke læser videre. For dem vil erhvervsuddannelserne have langt større værdi. De vil få en ungdomsuddannelse, der giver dem job og som de kan bygge videre på. De unge og deres forældre skal opleve et ligeværdigt ungdomsuddannelsessystem, hvor erhvervsuddannelserne er et trygt valg for fremtiden.

Fire forslag

Danske Erhvervsskoler - Lederne har på baggrund af ovenstående, fire konkrete forslag til styrkelse af de tekniske erhvervsuddannelser:

1. Indførelsen af et basisår
2. Integration af praktik i grundforløbet
3. Ensartet EUX på alle tekniske erhvervsuddannelser
4. Overbygningsuddannelse på alle tekniske erhvervsuddannelser

1. Indførelsen af et basisår

Den nye vej til de tekniske erhvervsuddannelser skal være starten på en ungdomsuddannelse. Den starter med et basisår, hvorefter de unge optages på grundforløbet. Forudsætningen for optagelse på basisåret er, at man er vurderet uddannelsesparat. De unge, som har en praktikplads, kan vælge at starte direkte på grundforløbet eller vælge mesterlærevejen.

Basisåret skal bruges til at informere og guide de unge om de mange uddannelsesmuligheder på tværs af indgangene og give dem lejlighed til at prøve forskellige fag i praksis. De skal lære, mens de bliver vejledt. Det betyder, at eleverne vil gå sammen i en længere periode. Derfor bliver det også muligt at skabe et attraktivt ungdomsmiljø, som i dag har stor betydning for de unges valg af ungdomsuddannelse.

Basisåret skal hverken være en karruseltur mellem uddannelser eller en forlængelse af folkeskolen. Derfor skal eleverne erhverve sig nogle grundlæggende erhvervskompetencer, som gør dem klar til fortsat uddannelse og det kommende arbejdsmarked. Det kunne være innovation, iværksætteri, logistik, planlægning, teamarbejde, internationalisering etc. Der skal være fokus på spændende og projektorienteret undervisning med kombination af teori og praksis, der udfordrer elevernes evner og hjælper til en afklaring af den enkeltes kompetencer og ønsker for valg af uddannelse. Det er afgørende, at basisåret og erhvervsuddannelsen opleves som noget helt andet end folkeskole og gymnasiet, men lige så attraktivt som gymnasiet. Erhvervsuddannelsen skal være omdrejningspunktet for det moderne dannelsesbegreb om livsduelighed, erhvervsparathed og faglig styrke.

2. Integration af praktik i grundforløbet

Alle grundforløb skal slutte med et obligatorisk ophold i praktikcentret. Opholdet skal dels kvalificere de unge, så flere virksomheder finder dem attraktive, dels reducere behovet for praktiktid i virksomhederne og dermed det samlede praktikpladsbehov. Det obligatoriske ophold skal sikre den unge en bred faglig træning, så kravet om faglig bredde i praktikvirksomheden mindskes, og flere virksomheder dermed kan godkendes. Samtidig vil det få flere til at fortsætte fra grund- til hovedforløb.

3. Ensartede EUX på alle tekniske erhvervsuddannelser

Når 60% af en årgang skal gennemføre en videregående uddannelse, så skal flest mulige med en teknisk erhvervsuddannelse have mulighed for at læse videre enten direkte eller senere i deres arbejdsliv.

Derfor skal der på de tekniske erhvervsuddannelser indføres en EUX.tek.

EUX.tek skal kunne opnås ved at fordele den over både basisår, grundforløb og hovedforløb (den klassiske EUX model). Det vil tiltrække unge, der gerne vil arbejde praktisk men samtidig vil sikre sig mulighed for at læse videre senere hen i livet. En EUX.tek vil være med til at løfte erhvervsuddannelsernes image.

4. Overbygningsuddannelse på alle tekniske erhvervsuddannelser

På alle tekniske erhvervsuddannelser skal der etableres en overbygningsuddannelse i stil med f.eks. værktøjsmageren, hvor trin 3 er værktøjsteknikeren. Et ekstra trin muliggør en yderligere faglig og teoretisk udvikling af den enkelte inden for rammen af vekselluddannelsessystemet.

På nogle uddannelser vil der ikke være elevgrundlag for en fagspecifik overbygning. Her skal der i stedet tilbydes en overbygning, der er fælles for flere beslægtede uddannelser. Det er vigtigt, at de unge på en teknisk erhvervsuddannelse kan se, at der også er en erhvervsfaglig udviklingsmulighed ved siden af mulighederne i videreuddannelsessystemet. Overbygningsuddannelsen bør ligeledes kunne erhverves som kurser i AMU systemet og dermed bidrage til det såkaldte dobbelte uddannelsesløft.